

# ***SCHADUWZIJDE***

Door:

Patricia Vlasman  
November 2006

Een verhaal over de vraag “hoe tolerant is Nederland”

## Proloog

Rachid maakt een bom. Het afgedankte inklapkeukentafeltje fungeert als werkblad. Zijn klungelige handen worden verlicht door het zwakke schijnsel van een liggende zaklantaarn en ook de digitale cijfers van de wekkerradio geven een vaag rood licht af. Rachid is niet handig. Hij heeft twee linkerhanden. Daarmee probeert hij nu al anderhalf uur lang elektradraden te scheiden. 'Plus en min draden', het zegt hem niets. Gelukkig is Hamid er om hem te helpen. Zijn stem dirigeert de magere vingers van Rachid en vertelt hem geduldig wat de volgende stap is. In de bibliotheek op het Sierplein had Rachid genoeg boeken gevonden die in begrijpelijke taal vertellen wat je nu precies nodig hebt om een bom te maken. Via google had hij de distributeurs van de benodigdheden zoals nitraat en explosieven gevonden. Simpel bestellen via internet, betalen via iDEAL en twee dagen later aan huis bezorgd.

Rachid verheugt zich op zijn martelaarsschap. Niet dat hij werkelijk denkt dat er zevenenzeventig maagden op hem wachten bij de hemelpoort, maar alleen al de voorstelling van hoe zijn vader zich na zijn overlijden zal voelen, maakt al die knutselavonden in zijn kamertje de moeite waard. Vader zal een foto van hem in de huiskamer ophangen. Rachid gokt op een plaatsje naast de iets wat kitscherige wandklok in de vorm van een moskee waarin bij ieder heel uur de fontein azuurblauw water opspuwt. De Bakouri's, bestaande uit vader, moeder, Rachid en Hamid, hadden de klok op de Beverwijkse Bazaar gekocht, bij een kraampje dat volgepropt was met waterpijpen, kunstbloemen in pot en kaarsen in de vorm van dolfinen en rozen. Zijn moeder was er meteen weg van geweest. Eenmaal thuis had zij resoluut de plek aangewezen waar Hamid, die in tegenstelling tot Rachid wel een klusser is, een gaatje moest boren. Z'n 50 centimeter boven de televisie. Het karwei viel tegen want de muur bleek van beton en na twee gebroken boortjes mocht het prul dan eindelijk hangen. Er moest nog een verlengsnoer aan te pas komen maar het resultaat mocht er wezen. Een afzichtelijk helverlicht stuk plastic boven de Sony tv.

Een irritante kramp in z'n nek en stijve schouders doen hem beseffen dat hij te lang in gebogen positie heeft gezeten. Rachid legt z'n schroevendraaier neer, leunt achterover en masseert met ronddraaiende bewegingen zijn gevoelige slapen. Het is tien over half twaalf 's avonds. Hij staat op om te kijken hoe laat het laatste gebed is, en zal zich dan opmaken voor de rituele wassing. In de huiskamer ligt zijn vader languit op de typisch Marokkaanse bank ter lengte van de hele woonkamer. Een zacht gesnor is hoorbaar. Hij draagt z'n wollen djelleba en zijn voeten zijn gestoken in dikke witte tennissokken. Aan de linkervoet wiebelt de gele lederen "belgha", de traditionele Marokkaanse slof welke zijn oom, de oudste broer van zijn vader, eigenhandig naait. Sinds zijn bedevaartstocht naar Mekka een jaar geleden, draagt vader trouw zijn wit gehaakte muts. Rachid heeft veel ontzag voor zijn vader. Zachtjes loopt hij op hem af. Met ingehouden adem bukt hij zich ter hoogte van zijn bovenlichaam. Voorzichtig drukt hij zijn lippen op vaders koude voorhoofd. Hij voelt de warme adem die hij met piepgeluidjes uitblaast tegen zijn keel. Hij peutert het kleine kralenkettinkje los uit zijn rechterhand en legt deze neer op de glazen salontafel. Uit de houten kist met uitgehouwen bloemmotieven die naast de bank staat, pakt Rachid een deken waarmee hij zijn vader toedekt.

‘Allaahhh Oe Akbar.....’ Bij het uitspreken van gebed ruikt Rachid de weeïge geur die z’n mond ontsnapt. Ramadan is dan wel een peulenschil voor zo’n overtuigd moslim als hij, maar wennen aan de neveneffecten van honger doet hij niet. De eerste dag stond hij te trillen op z’n benen toen hij gedurende zijn dienst als vrijwilliger bij de Thuiszorg mijnheer De Boer optilde voor zijn dagelijkse wasbeurt. Nu, twee weken later, is het niet de duizeligheid die hem aan zijn vasten herinnert, maar is het die droge zure mond en het klamme zweet dat hij dag in dag uit met zich meedraagt. Hij drukt zijn hoofd niet al te hard op het versleten bidkleedje, want de zilte lucht die daaruit opstijgt doet z’n lege maag tot gal aan toe 180 graden draaien.

In gedachten verzonken prevelt hij de woorden die hij de afgelopen tijd grondig heeft bestudeerd. Onbewogen had vader hem die vorige avond horen reciteren. De hele koran, bladzijde voor bladzijde, uit zijn hoofd. Hij had zijn uiterste best gedaan om te klinken als een Chinese nachtegaal. Na afloop knikte vader hem toe en Rachid meende te zien dat hij hem daarbij vluchtig maar intens diep in de ogen keek. Het moet een fractie van een seconde zijn geweest want ’s avonds in bed had hij die knik opnieuw voor de geest willen halen om met gepaste trots te herleven, maar op de een of andere manier vervloog het moment alleen al bij de gedachte eraan. Dat nam niet weg dat moeder die avond uitgebreid had gekookt en er zelfs een kalfstagine op tafel was verschenen. Zijn favoriete kost, net als dat van zijn overleden broer Hamid was geweest.

Opeens dringt het besef tot zijn brein door, die avond was dus werkelijk waar, echt heel speciaal geweest! Sinds de dood van Hamid was er nooit meer met volle overtuiging gekookt. De herinnering aan aanrecht en tafels vol met gerezen deeg, gevuld met amandelen en pistachenoten en aan de zoete lucht van kip bereid in honing en kaneel, en emmers tot aan de rand toe gevuld met allerlei soorten gekleurde en gevulde olijven, hing zwaar in zijn hoofd maar leek in het ouderlijk huis tot diep in de hoeken en kieren verdreven. Sinds de dood van Hamid had moeder nooit meer met liefde gekookt en dat stuk kalf van die ene avond vormt voor Rachid dan ook het bewijs dat hij met het reciteren een daad heeft gesteld. Voldaan sluit hij zijn ogen waardoor niemand de vochtige wimpers opvallen. Een warm gevoel overspoelt zijn magere lijf en maakt dat zijn dag niet meer stuk kan.

Bij het verlaten van de El Hirja moskee ziet hij zijn vader nog napraten met de imam. In het vage oktober zonnetje valt het hem op dat vaders gelaat een grauwe kleur heeft. Vroeger flatteerde een rozige blos zijn jukbeenderen, mede omdat hij op Schiphol in weer en wind de Boeings moest tanken. Moeder had gekscherend geroepen dat vader altijd en eeuwig een ouderwetse geitenhoeder zou blijven. De blatende bokken waren in Nederland alleen vervangen door immense apparaten die het gezin ieder jaar weer veilig en wel naar het land van herkomst brachten. Voor Rachid hoefde die jaarlijkse trip naar het geboortedorp van zijn ouders niet zo nodig. Veel liever had hij net als zijn klasgenoten naar Salou afgereisd om daar in een te strakke glimmende zwembroek te genieten van de warmte, de zee, het bier en de vrouwen.

Niet meegaan naar Bni Makada was geen optie. Ook niet toen hij in zijn derde jaar Havo een klassenreis naar Italië in het verschiet had liggen. De derde- en vierdejaars leerlingen van het Nova College zouden zes dagen lang Rome en Venetië bezoeken. Hamid, die wist dat het de vurige wens van Rachid was om mee te gaan, had zijn ouders van het educatieve nut van deze trip willen overtuigen, maar vader zag er de noodzaak niet van in. ‘Italië, waarom?’ Beelden kon Rachid ook hier in Amsterdam bekijken. ‘Ga maar, loop het park in en daar vind je die kolossen koud bloot. Há, en daar dan ook nog eens 540 euro voor betalen. Wat dachten ze wel daar op die school?’ Vader dreigde die ‘malloten’ de volgende

ochtend een verrassingsbezoek te brengen om jaren betaald schoolgeld terug te eisen. Hamid droop af en trok hoofdschuddend zijn schouders op toen hij Rachid passeerde. ‘Sorry jochie, ik heb het geprobeerd.’

Dat waardeerde Rachid in zijn broer. Hij deed toch zijn best, ondanks dat hij van te voren al kon vermoeden dat het een loze actie zou worden. Des te pijnlijker was het dat Hamid amper vier weken later op dezelfde plek tegenover zijn vader had gezeten om 800 euro op te strijken voor een uitje van tien dagen met zijn medestudenten geneeskunde naar de freaking Ardennen. Survival trip om de teamspirit onder de toekomstige chirurgen en bottenkrakers te vergroten. Yeah right, en dat voor 800 euro. Rachid had er flink de pest in gehad dat Hamid zoals altijd weer een streepje voor had gehad. Maar, dat ongenoegen mixte zich met het welgemeende ontzag dat hij voelde voor zijn oudere broer. Hij kon het hem ook niet kwalijk nemen. Hamid was nu eenmaal de eerstgeborene uit moeders schoot en “hamdullilah” ook nog eens van het mannelijk geslacht om daarmee de familienaam veilig te stellen. Het was hem duidelijk, de onuitgesproken belangrijke rol binnen het gezin Bakouri was alleen voor Hamid weggelegd.

De Ardennen, terwijl dat woord in zijn hoofd opdoemt knijpt zijn keel zich samen en krimpt hij ineen van de plotse steken in zijn zij en druk op z’n borst. Deze vage pijnen teisteren hem nu al sinds de dood van Hamid zo’n vijf maanden geleden en hij was er zelfs voor naar de huisarts geweest. Die had hem meelevend aangekeken en verklaard dat het stress-symptomen waren. Hij suggereerde dat Rachid zich via het Algemeen Maatschappelijk Werk kon aanmelden voor rouwverwerking. Hij zei de arts “erover na te denken” maar wist toen al dat hij voorlopig niet meer in het gezondheidscentrum zou terugkomen.

Gehaast keert hij de overwegend oudere moskeegangers de rug toe en loopt naar zijn brommer die hij aan de lantaarnpaal op de hoek heeft vastgeketend. Een blik op zijn horloge geeft aan dat het al half drie is en om drie uur start zijn dienst bij de Thuiszorg. Sinds vier maanden werkt hij twee dagdelen in de week als vrijwilliger bij de service ‘tafeltje dekje’ en verricht hij hand- en spandiensten in het verpleeghuis Slotervaart. Zijn mentor op school, tevens zijn leraar maatschappijleer, had het een subliem idee gevonden. Met alle liefde zou hij “wel iets voor Rachid willen regelen” en amper twee uur nadat hij tijdens het mentorgesprek had aangegeven wat aan vrijwilligerswerk te willen doen, ging Rachids mobiel over en feliciteerde de mentor hem met een plek voor acht uur in de week bij de Thuiszorg. De mentor liet er duidelijk geen gras over groeien.

De school had er zelfs een artikel aan gewijd in de schoolkrant. Kosten noch moeite werden gespaard. De directeur van wie Rachid na drie jaar nog steeds de naam niet wist te onthouden, had de schoolfotograaf bereid gevonden om er een mooie vereeuwiging van te maken. Opgelaten en onhandig staat Rachid naast de directeur die op de foto grijnst alsof hij een miljoen heeft gewonnen. De tekst onder de foto “Nova College: bruggenbouwer tussen jong en oud” viel in foute aarde bij zijn vader. ‘Wat brug bouwe? Rachid, jij moet worden als Hamid, dokter of misschien advocaat. Nee, niet die bouwe de brug of straat, ben jij gek!’ Zijn vader was werkelijk in alle staten geweest en de foto uit het schoolkrantje waarvoor Rachid bij de Hema een houten lijstje had gekocht, smiet vader woest op de grond. Het glas brak in duizend stukken en moeder haastte zich naar de keuken om stoffer en blik te halen. Rachid had zich die avond in zijn kamer opgesloten. De hele nacht vervloekte hij zijn mentor en die stomme directeur met z’n domme artikel.

Uiteindelijk kwam vader er pas na enkele weken achter dat zijn zoon vrijwilligerswerk verricht. De imam had hem gecompimenteerd met de goede daden van zijn jongste en van hem kreeg hij te horen wat Rachid nu iedere vrijdag- en zondagmiddag uitvoert. Maar de sympathie waarop Rachid gehoopt had, dat schouderklopje of misschien wel amicale omhelzing, bleef uit. Toch had Rachid besloten er mee door te gaan. Op een bepaalde manier

geeft het routinematig wegbrengen van de naar zijn mening altijd naar kots ruikende maaltijden hem rust. Daarnaast, hij mag graag luisteren naar de verhalen van de oudjes.

Voorals mijnheer De Boer en oma Jopie zijn Rachids favorieten. De Boer, ook wel “doctorandus P.” genoemd door het personeel, is een achtentachtigjarige psychiater. Oma Jopie, een goed gevulde Amsterdamse van dezelfde leeftijd schuift niet onder het tapijt dat ze haar buurman De Boer wel ziet zitten. Met slimme trucjes probeert ze Rachid regelmatig te verleiden om uitspraken te doen over de fysieke afmetingen van drs. P. Wanneer Rachid haar kamer binnenkomt stuift ze als een bezetene op hem af, hierbij bijna struikelend over de door haar voortgeduwde rollator. In het oude gerimpelde gezicht blinken haar ogen als een stoute zesjarige die op het punt staat een voetbal door het schoolraam te trappen. De verplichte vijfenveertig minuten die Rachid heeft om de kamer van oma Jopie op orde te brengen, vliegen altijd voorbij. Zelf hoeft hij weinig uit te brengen. Een glimlach of een beleefd knikje worden door oma Jopie opgevat als een opening voor een nieuwe monoloog en Rachid vindt dat wel goed zo. Het is de enige plek waar iemand blij lijkt te zijn met zijn komst en waar er langdurig met hem wordt gepraat. Het geeft hem op een of andere manier een gevoel ‘ergens bij te horen’ en ondanks dat hij wel weet dat Jopie niet echt op zijn mening zit te wachten, charmeert het hem dat zij ernaar vraagt.

Mijnheer De Boer is vele malen rustiger dan zijn buurvrouw. Hij lijkt meer in zichzelf gekeerd en de stilte die in dat appartement de overhand heeft is vredig. Rachid heeft nooit de behoefte om die rust te verbreken en mijnheer De Boer lijkt dat te waarderen. Af en toe vraagt hij Rachid hoe het op school gaat. Hij doet dat dan met die typische manier van praten die Rachid niet kan thuisbrengen. Oma Jopie roept altijd dat De Boer zo praat omdat er een ‘hete aardappel’ in zijn keel dwarst. Beide bejaarden zijn totaal verschillend van elkaar en misschien wel om die reden vindt Rachid het prettig om bij hen schoon te maken.

Om precies tien voor drie rijdt Rachid het parkeerterrein van het verpleeghuis op. Achter de receptie zit zoals altijd de hoofddoekte Turkse Medina. Bij het begroeten valt het hem op dat de binnenkant van haar handen oranje-rood kleuren. Henna. Zijn moeder gebruikt het naar duivenpoep uitziende goedje om haar lange lokken mee te kleuren en sporadisch bij een huwelijksfeest in Marokko laat ze er tekeningen mee op haar hand aanbrengen. Hij hoort Medina achter zich roepen en bij de lift houdt hij stil om haar aan te kijken. Wat roept ze toch? Halverwege de balie staat Medina met de telefoon in haar hand. Haar ogen staan ernstig en haar mond is tot een horizontale streep vertrokken. Op datzelfde moment openen de liftdeuren zich achter hem en staat hij oog in oog met Jan Visser, de directeur van het verpleeghuis. De doorgaans lacherige man met een wiebelende sigaret in zijn mondhoek loopt als eerste de lift uit met de woorden ‘Rachid, wij moeten praten’. In zijn kielzog wordt hij gevolgd door twee mannen in uniform. Onmiskenbaar, politie. Glinsterende handboeien bungelend op de ene heup en de Walther P5 in holster op de ander. De pet past iedereen, behalve Rachid.

2

In trance volgt Rachid de directeur op weg naar zijn kamer. Achter hem weerklinken de zware voetstappen van de agenten die hevig met elkaar in gesprek zijn over het wel of niet bijverzekeren voor een dreigend pensioengat. Rachid ziet of hoort niets. Het is dat gevoel dat je gevangen zit in een “stomme” film uit de jaren dertig. Monden die bewegen maar waar geen boe of bah uitkomt. Alleen de emotie, de uitdrukking van de ogen en de mimiek die aangeeft hoe iemand zich voelt. Blij, verdrietig, verbaasd of schuldig. Hoe kijkt een persoon die schuldig is? Belangrijker nog, schuldig waaraan?

Rachid stapt de kamer zwijgzaam binnen. Zijn ogen staan dof. Hij heeft het gevoel dat hij er niet "bij" is. Alsof een stalen rolluik met kracht naar beneden is geworpen. Hier is niemand thuis, niets te koop, niets te halen. Zo had hij ook naast het dode lichaam van Hamid gestaan. De wereld om hem heen in rep en roer. Zijn moeder, hysterisch de haren uit het hoofd trekkend, en vader zichtbaar aangedaan met een van pijn vertrokken gezicht. Zoals het islamitische geloof voorschrijft was Hamid binnen vierentwintig uur begraven. Naakt, gewikkeld in een maagdelijk wit laken.

'Rachid, ik zal maar meteen met de deur in huis vallen'. Het is Jan Visser die hem bij het plaatsnemen in zijn fauteuil met onvaste stem aanspreekt. 'Mijnheer de Boer is vannacht rond half twee 's nachts onwel geworden en is met een hersenbloeding opgenomen in het Slotervaart ziekenhuis. Op dit moment is hij gelukkig stabiel en buiten levensgevaar, maar hij zal nooit meer de oude zijn. Zoals het er nu naar uitziet is hij volledig verlamd en is zijn spraakfunctie weggefallen. In hoeverre deze beperkingen blijvend zijn is niet te zeggen. De tijd zal het leren.' Rachid, zittende aan de andere kant van het bureau, tegenover Jan Visser en tussen de agenten in, slikt. Het nieuws over De Boer treedt zijn brein binnen, glijdt door dunne aderen maar vindt geen plek om neer te dalen. Het nieuws blijft onheilspellend in zijn hersenen doorzweven.

De pafferige agent met pokdalig gezicht die links van Rachid zit, verslikt zich en krijgt een hoestbui. Hij loopt rood aan. Vanuit zijn linkerooghoek ziet Rachid hoe de spetters speeksel zijn spijkerbroek donker kleuren. 'Sorry' mompelt de nog steeds kuchende diender tegen niemand in het bijzonder. De directeur reageert hierop door zijn verhaal te vervolgen en onderwijl de proestende man een kleenex aan te reiken. 'Wel, de reden van aanwezigheid van deze twee heren van politiebureau Meer en Vaart is dat blijkt dat het kluisje van mijnheer De Boer in de garderobekast openstond. Een geldbedrag van plusminus 5000 euro is verdwenen.' Zijn laatste woorden blijven in het naar zweet ruikende vertrek hangen. Een vliegtuig vliegt over. Vanuit ergens in de verte zijn halve gesprekken hoorbaar. Rachid zwijgt. Zijn pupillen groot en verwijd, starend naar het puntje van zijn versleten nikes. De broekspijp van zijn rechterbeen begint langzaam te trillen. Wanneer Rachid dit in de gaten krijgt begint ook zijn linkerbeen te bewegen. 'Rachid, de heren naast je zijn al vanaf vanmorgen vroeg bezig om alle medewerkers van ons tehuis die toegang hebben tot het appartement van mijnheer De Boer te ondervragen. Ik ga ervan uit ook jij zonder bezwaar hieraan meewerkt om het zo snel mogelijk achter de rug te hebben. Ik laat jullie nu dan ook alleen, en ik wil je vragen om na afloop van het gesprek even bij het hoofd Verpleging langs te gaan om te horen wat je vandaag nog kunt doen.'

Bij het verlaten van de kamer door Jan Visser ontstaat een soort van stoelendans met de aanwezige agenten. De twee mannen lijken als van te voren afgesproken tegelijk op te staan. De knieën van de man aan de rechterkant van Rachid kraken bij de opwaartse beweging. Onbewust reageert Rachid hierop en kijkt voor het eerst sinds diens aanwezigheid de besnorde agent recht aan. Hij zal zo van dezelfde leeftijd zijn als zijn collega. De man beantwoordt Rachids blik met een uitgestoken hand en stelt zich voor als 'Van Dam'. Rachid schudt de grote stevige hand en net op het moment dat hij z'n handpalm langs zijn broek droog wil strijken grijpt de dikke agent met puisten de klamme hand van Rachid. 'Robert Bos, buurtregisseur, aangenaam.' Rachid knikt en daalt snel weer terug in zitpositie. Hij probeert de kalmte in zichzelf terug te vinden maar voelt een oceaan van onrust die zijn gemoed overspoelt. 'Godverdomme, bedaar sukkel. Dit is toch juist wat ze willen? Wat ze gewend zijn om te zien? Een kut Marokkaan in het nauw!' Het zijn de woorden van Hamid die zijn oor worden ingefluisterd. Hamid is direct en zegt altijd waar het op staat. Vooral sinds hij dood is. Zijn taalgebruik is tien keer grover dan voorheen en Rachid geneert zich voor hem. 'Kon 'ie maar gewoon z'n kop eens houden' denkt Rachid terwijl hij zenuwachtig op zijn stoel heen en weer schuift. De agenten blijken kampioenen in het zwijgen en toekijken.

‘Rachid Bakouri, is het niet?’ De dikke buurtregisseur heeft inmiddels plaatsgenomen achter het bureau van directeur Visser en begint met een afgekloven ballpoint in een klein notitieblokje te schrijven. De vragen die Rachid worden gesteld zijn met korte ja’s en nee’s te beantwoorden. Hoe vaak hij bij De Boer schoonmaakt, wanneer hij daar voor het laatst is geweest, of hij het kluisje kent, etc., etc. Het zijn niet zo zeer de vragen die worden gesteld die hem gevoelsmatig wurgen, maar het is de koloniale arrogante toon die in de vraagstelling doorsijpelt waaraan hij, of liever Hamid, zich ergert. De contradictie in doen en denken. De agent die zich voorstelde als Van Dam zou er zo een beker mee kunnen winnen. Zijn diepe stem klinkt warm en meelevend maar zijn ogen vertellen een ander verhaal. Hamid heeft ze wel door die klerelijers, ‘zie je Rachid, je hoeft niet eens antwoord te geven want voor hun ben je toch al schuldig. Wake-up brother, I’m in paradise and you’re not!’ In een reflex slaat Rachid zijn handen op zijn oren en drukt zijn ogen tot verkrampde spleetjes dicht.

Uitgeput, alsof hij de marathon van New York heeft gelopen, meldt hij zich drie kwartier later bij het dienstdoende hoofd Verpleging. Hij ziet bleek, heeft rode spanningsvlekken in zijn nek en heeft maar zin in één ding, en dat is naar huis rijden en daar met kleren aan in bed te gaan liggen. Wegkruipen van de dag die alleen maar bestaat om te vergeten. Zijn maag maakt luid anti Ramadan protest. Onderweg naar de eerste verdieping waar hij zich moest melden, had hij Medina achter de balie zien zitten. Ze had hem gevraagd hoe het gesprek met de agenten was gegaan, maar hij had niet geantwoord. Als hij ergens een hekel aan heeft, dan is het wel aan zinloze roddelpraat. Het hoofd van vandaag, een goedgebekte Surinaamse dame, vertelt hem dat hij een afwasdienst kan draaien.

In de keuken worden de speculaties met de minuut mooier, spannender en onmogelijker. Er wordt gegierd, gebruld en gelachen. Rachid, die zich nooit echt als koploper in een discussie mengt, houdt zich afzijdig. Zijn handen glijden door het sop. Met z’n nagels krabt hij de dikke kragen erwtensoep van de aardewerken kommen. Hij denkt aan mijnheer De Boer en voelt zich triest. Een por in zijn zijde haalt hem uit zijn concentratie en wanneer hij opkijkt ziet hij niets dan vragende en van sensatie glimmende blikken die hem aanstaren. ‘Tjeezus sufkloot, waar ben jij met je gedachten?’ De één meter zestig hoge keukenhulp Yvonne, kijkt hem verwijtend aan.

‘Nou, wat denk je, heb jij die griet wel eens ontmoet of niet?’

‘Wie bedoel je’, reageert Rachid geïrriteerd.

‘Die maffe kleindochter van De Boer. Man, je hebt werkelijk helemaal niets van het gesprek gevolgd hè?’ Theatraal heft ze haar handen in de lucht en gooit haar hoofd in de nek. Yvonne die ooit als uitzendkracht bij de cateraar van het verpleegtehuis is begonnen heeft zich in vier jaar tijd weten op te werken tot informele keukenaanvoerder. Als een kleine spin die zich in het web manoeuvreert, verorbert ze al haar collega’s met haar innemende lach en de gave om een saaie regendag om te toveren in een werkdag waarbij de tranen van het lachen je over de wangen glijden en het, zonder dat je er erg in hebt, opeens vijf uur ’s middags blijkt te zijn en je gehaast je broodtrommel in je tas moet proppen om vervolgens naar buiten te rennen om de tram te halen. Ze is nooit ziek. Sterker nog, al zou ze wel koortsig zijn en een met witte vlekken bedekte angina keel hebben, stipt half zeven ’s ochtends opent zij als eerste haar keukendomein.

Ligt het nu aan Rachid of is het opeens verschrikkelijk benauwd daarbinnen? Ongemakkelijk trekt hij wat aan de kraag van zijn witte overall jasje. Kleine zweetdruppeltjes beginnen onder zijn papieren keukenmuts vandaan te sijpelen. Het kan zijn verbeelding zijn, maar het is abnormaal stil in de ruimte. Alsof iedereen z’n adem inhoudt en ook het apparaat een moment rust in acht neemt. ‘Adem in, adem uit, laat je niet afleiden’, denkt Rachid bijna hardop. De ruimte in zijn borstkas lijkt echter steeds kleiner te worden en het in- en uitademen gaat al snel over in een hoog gehijg. Er verschijnen zwarte dansende vlekken voor z’n ogen. ‘Rachid, gaat het een beetje?’ Yvonne staat naast hem en heeft haar linkerhand

op zijn bovenarm gelegd. Haar ogen staan oprecht bezorgd en Rachids troebele blik staart haar aan. Hij voelt de behoefte om door de knieën te gaan en zich als een klein katje tegen haar boezem aan te vleien. Hij verbeeldt zich hoe haar vlezige vingers door z'n haren krielen en ze lieve woordjes in zijn oor fluistert. Met z'n neus zou hij haar oorlelletje kunnen aaien, zacht en harig. Als een naar zuurstof happende meerval zouden zijn lippen gretig door haar natte nekharen wroeten. Deze en nog 'tig andere adrenaline verhogende gevoelens lijken rechtstreeks in zijn bloedvaten te zijn geïnjecteerd. Alle spieren in zijn lijf staan op scherp. Gelukkig reikt zijn overall tot net boven de knieën.

'Yvon, ik doe echt een moord voor een broodje haring met uitjes!' Terwijl hij zich half hangend aan het aanrecht staande houdt, schatert de keukenmeid het samen met de anderen uit. Met een glimlach verwijdert hij z'n muts om met een zakdoek het zweet van zijn hoofd weg te vegen. 'Laat Allah het maar niet horen lief', hikt Yvonne na. De lucht is in één keer opgeklaard en iedereen pakt weer op waar 'ie mee bezig was.

'Slim van je broertje, maar denk niet dat ze je niet doorhebben. Je weet hoe ze over Marokkanen denken: je bent en blijft een dief !'  
Hamid is natuurlijk weer de hekkensluis.

Als hij 's avonds tegen achten verregend het ouderlijk huis binnenkomt, lijkt het alsof het er uitgestorven is. De lichten zijn uit, de gordijnen dicht. Uit de woonkamer is een zacht gemompel hoorbaar. Toch is dat vertrek leeg, het is de presentator van Al Jazeera die de onbemande huiskamer vanuit de beeldbuis toespreekt. Aan de onderkant van het scherm verschijnen in standaard Arabisch de headlines van het nieuws van de dag. Zestig doden in Bagdad bij een zelfmoordaanslag van shi'iten bij een soennitische moskee, twee doden in Tel Aviv bij een Palestijnse zelfmoordactie en hevige gevechten tussen de Navo troepen en Taliban strijders in Afghanistan. Rachid pakt de afstandsbediening van de salontafel en drukt de televisie uit. Op weg naar zijn kamer valt het hem op dat de deur van Hamids kamer op een kier staat. Voorzichtig gluurt hij naar binnen. Op het eenpersoonsbed ziet hij zijn moeder zitten. Uit haar hoofddoek steekt een onwillig plukje grijs haar. Haar handen beven. Net op het moment dat zij haar handen naar haar gezicht brengt en met gebogen hoofd haar neus in haar handpalmen steekt, ziet ze Rachid staan. Oog in oog met zijn eigen moeder. Ze kijkt verschrikt op. Haar ogen zijn bloeddorlopen en ze huilt. Uit haar handen valt een sjaal van Hamid. Rachid loopt de kamer binnen en wil zijn armen om haar heen slaan. Wat is ze klein, denkt hij ineens. Haar lange keftan bedekt het lichaam dat zichtbaar drie bevallingen heeft doorstaan. Zodra Rachid op haar af komt lopen gebaart ze hem weg te gaan. Ze keert zich van hem af en roept in het Marokkaans 'nee, laat me met rust'. Midden in de kleine kamer van zijn dode broer staan moeder en zoon tegenover elkaar. Hij is onmachtig om haar te troosten. Zij laat hem niet toe. Een seconde of wat staan ze daar maar, dan draait Rachid zich om en verlaat de kamer. Zijn moeder laat hij snikkend achter.

3

Jennifer Lopez wekt Rachid de volgende ochtend met een mechanische ringtone stem. Op de display van zijn Nokia telefoontje verschijnt de afbeelding van het grijnzende gezicht van zijn vriend Nourredine. In onmiskenbare straattaal bijt deze hem toe dat Rachid te laat is. Bij het woord zaterdag, door Nourredine uitgesproken met een lange en harde 'z', schiet Rachid omhoog en springt uit bed. Stom, helemaal vergeten zijn wekker te zetten. Na Nourredine te hebben gezworen binnen tien minuten in de slagerij aanwezig te zijn, grijpt hij zijn spijkerbroek die over het krukje hangt en gaat op weg naar de halal speciaalzaak van de familie Ben Salah.

In de koelruimte is het 3 graden Celsius. De lammeren en koeien hangen aan grote vleeshaken, netjes gerangschikt op leeftijd. Het vlees is witrozig en ruikt naar vochtig wasgoed. In de ruimte achter de koeling staan de broer en vader van Nourredine schapen te slachten. De voormalige garage is met zijn hoge plafond en afvoermogelijkheid een geschikte locatie om als slachterij te dienen. Vandaag staan er vijf schapen op het programma. In de winkel aan de voorzijde van het pand worden de messen geslepen. De hoge en doordringende klank verstomt de gesprekken. De islamitische slachtmethode schrijft voor dat het slijpen van het moordwapen nooit in bijzijn van het te slachten dier mag gebeuren. Anders zouden de beesten van streek kunnen raken en gestrest vlees is taai en stug van structuur. Om een mals stuk vlees op tafel te krijgen moeten de schapen en runderen met zorg en tederheid worden behandeld.

Rachid weet nog te herinneren dat vader ter ere van het slachtfeest een grote bok had gekocht. Hij zal toen een jaar of zes zijn geweest en had trots in het kringgesprek op school verteld dat hij ook een huisdier bezat. Nee, geen pluizig en zacht konijn, maar een echte bok met sik. De lerares voelde de bui al hangen, glimlachte aardig en vroeg toen snel wie er allemaal nog meer poesjes of hondjes thuis had. Toch had Rachid er een vriend bij. Op het krappe balkonnetje waar het beest bivakkeerde, had hij een bedje van stro gemaakt. Na schooltijd rende hij snel naar huis om met zijn nieuwe vriend te spelen. Van moeder had hij een oude plastic borstel gekregen waarmee hij de klitten uit de vacht kamde. De penetrante urinelucht probeerde hij met Hamids eau du cologne te maskeren.

De dag waarop het slachtfeest plaatsvond, begon mooi. In alle vroegte had vader bij de C&A kleren gekocht voor hem en Hamid, en kreeg Rachid een cowboyhoed inclusief nep-pistool met losse flodders. Moeder had haar zacht fluwelen keftan aan met bijpassend gekleurde hoofddoek. Haar ogen waren met zwarte kohl indringend opgemaakt. Een vleugje rood op haar lippen toverden haar om tot een onherkenbaar mooie vrouw. Vader en Hamid hadden zichzelf in de traditionele witte katoenen djelleba gehuld. Tegen elf uur 's ochtends gebod vader hem naar de badkamer te komen. Daar stond zijn vriend met dikke plakken poep aan de poten pontificaal in de badkuip. Vader drukte Rachid een wortel in de handen en bitste hem toe deze aan zijn vriend te voeren. Onderwijl zag hij vanuit zijn ooghoek dat Hamid een blinkend mes aan vader doorgaf. Op dat moment keek hij op naar zijn vader. Zijn blik zal kinderlijk smekend zijn geweest, maar vader had hem met zijn linkerhand ruw opzij geduwd. Vanachter de rug van zijn vader en broer was hij getuige geweest van de moord op zijn vriend. Huilend en schreeuwend had hij geprobeerd hem tegen te houden, maar in één beweging was het klaar. Vaders hand bewoog zich als het ware in slow motion van de linkerkant van de hals van het dier naar de rechterkant. Hierbij doorsneed hij in één soepele beweging de luchtpijp, slokdarm en twee halsslagers. De kop van zijn vriend was nog middels een bloederige sliert verbonden met het lichaam. Na enige druk bij het snijden kwam ook deze los, en viel de kop hard op de bodem van de roodgespatte badkuip. Sinds die dag eet Rachid geen lams- of schapenvlees meer, ter nagedachtenis aan zijn oude jeugdvriend.

In de garage weerklinkt nu voor de tweede maal “Bismillah, Allahu Akbar” (in naam van Allah, de grootste). Nog drie te gaan, dat schiet op denkt Rachid. Als het meezit en hij tegen drieën klaar is, wil hij nog richting het Slotervaartziekenhuis gaan om mijnheer De Boer op te zoeken.

Achterop de scooter bij Nourredine snijdt de wind hem in het gezicht. Met opgerichte kin en gesloten ogen geniet hij van de snelheid. De slagerij ligt op nog geen twee minuten afstand van Rachids huis, maar Nourredine moest nog ‘wat regelen’ in Slotervaart en had hem

een lift aangeboden. Tussen Nourredine en hem in ligt in een wit plastic tasje een schapenkop omwikkeld in krantenpapier. De vader van Nourredine had Rachid de kop bij het verlaten van de zaak toegestopt. Rachid drukt het zakje met lauwe inhoud goed dicht om de misselijk-makende geur op afstand te houden.

Net op het moment dat Rachid zijn ogen even opent vanwege vaartvermindering voor een stoplicht, ziet hij vanuit zijn ooghoek een opvallende motor optrekken. Twee tellen later rijdt er een politieagent naast hen die de jongens met zijn zwarte handschoen gebaart aan de kant te gaan. Nourredine rolt zijn scooter naar de aangewezen plek. Eenmaal tot stilstand gekomen, stappen beide jongens van de scooter af. Wanneer de politieagent het vizier van zijn motorhelm omhoog schuift, herkent Rachid meteen het dikke en puisterige gezicht van de agent in het verpleegtehuis. Ook de agent kijkt verbaasd op en zegt; 'een bekend gezicht', ondertussen zijn brein aftastend naar een naam of verband. Dan knipt hij met zijn duim en middelvinger, 'het verpleegtehuis'. Voldaan knikkend staart hij Rachid aan, en met zijn rechterhand trekt hij de rits van het motorjack open om uit de linkerborstzak van zijn blouse een notitieblokje tevoorschijn te halen. Na wat bladeren lijkt hij gevonden te hebben wat hij zocht. 'Rachid Bakouri; wel, wel, is dat nu toeval of niet'.

Meer dan deze met donkere stem uitgesproken woorden is niet nodig om Hamid wakker te schudden. De aankondiging van zijn komst gaat zoals altijd gepaard met een trillend gevoel in Rachids handen en benen. Vanuit zijn maag verspreidt zich een gevoel dat hem doet denken aan de smaak zoetzuur. Aan de ene kant voelt hij een prikkelend verlangen naar méér omdat het gevoel lekker is en zoet smaakt, en anderzijds maakt datzelfde gevoel hem gruwen van bitterheid en aversie. Rachid antwoordt de agent niet en staart voor zich uit. In hem begint een geeuwende Hamid zich op te maken voor een gemakkelijke voorstelling. Hij is uitgerust en ontspannen, dat maakt Rachid bang. En als Hamid ook maar een greintje angst bespeurt, moet Rachid het ontgelden. Een onzekere en stuntelige Rachid voedt het fanatisme waarmee Hamid de scepter zwaait.

De politieagent die zich van geen kwaad bewust is, richt zijn aandacht tot Nourredine die zichtbaar geïrriteerd tegen de scooter aanleunt. Net als Rachid houdt ook Nourredine zijn kaken op elkaar geklemd. Bus drieëntwintig glijdt zijdelings langs het drietal en stopt met veel kabaal op de halte zo'n dertig meter voor hen. Hoofden kijken krampachtig over de schouder om een mogelijk spektakel niet te missen. Op de bushalte blijven uitgestapte passagiers staan in afwachting van een opstootje. Hamid pompt zich ondertussen likkebaardend op tot maximumvolume. Rachids hoofd staat door de spanning op ontploffen.

Het zwijgen van beide jongemannen maakt dat de agents aanvankelijk neutrale gezichtsuitdrukking heeft plaatsgemaakt voor een verbeten en strak gelaat. Op harde toon verzoekt hij de twee jongens om hun identiteitskaarten te pakken. Ook wil hij het bromfietscertificaat van Nourredine zien. De innerlijke Rachid slaakt een zucht van opluchting als hij ziet dat Nourredine de gevraagde papieren bij zich heeft, maar Hamid ziet zijn langverwachte kans schoon om van zich te laten horen. Met korte afgesnauwde woorden blaft hij de agent onbeleefd toe; 'waar hij de gore lef vandaan haalt hem en z'n vriend zo maar ineens zonder aanleiding staande te houden.' Ontsteld kijkt de agent Rachid met grote ogen aan. Hij recht zijn rug en duwt zijn schouderbladen naar achteren waardoor zijn zware lijf nog wanstaltiger overkomt. Zijn onderkin die bij het praten heen en weer zwabbert, hangt nagenoeg stil. Rachid ziet door dat nutteloos stuk hangende vlees de gelijkenis met een kalkoen, maar Hamid spuugt het woord 'varken' uit. Het is alsof dat woord letterlijk en figuurlijk met kracht voor de voeten van de agent neerkomt. Een taaie massa slijm.

Nourredine kijkt zijn vriend glimmend aan. Met half open mond en kauwend op een gespleten tandenstoker, richt hij zich tot de agent. Gluipeerig steekt Nourredine zijn bromfietscertificaat en ID kaart weer in zijn gewatteerde legerjack zonder die aan de agent te hebben overhandigd. Met een vernietigende blik richt de man zich tot Rachid waarvan het

gezicht bleek is weggetrokken. Onbewogen krabbelt hij iets op een blaadje wat hij vervolgens in de richting van Rachid gooit. ‘Maandag stipt 9:00 uur word je op Bureau Meer & Vaart verwacht’. Zijn toon is vlak en koel. Het papiertje lift mee op een dun windje om vervolgens in de goot terecht te komen. Doorweekt drijft het af naar het nabij gelegen rioolrooster. Rachid bukt zich om het klad te pakken maar zwikt over een oneffen straattegel. Hij verliest daarbij zijn evenwicht en belandt met een smak op het trottoir. Rood van gêne krabbelt hij overeind om er tot zijn schrik achter te komen dat de hengsels van de plastic zak die hij al die tijd verkrampd had vastgehouden, zijn gescheurd. Voor zich ziet hij de schapenkop half rollend op de busbaan tot stilstand komen. Midden op het zwarte asfalt staart een bokkenoog hem verwijtend aan.

4

Na het vertrek van de motoragent, maakt Nourredine een vreugdedansje. Hij imiteert David Beckham die na een doelpunt heupwiegend met beide armen opgeheven in de lucht het publiek in extase brengt. Maar de enige toeschouwer voor wie Nourredine optreedt is Rachid, en die is “not amused”. Terwijl hij de vuiligheid van zijn knieën afslaat, beseft hij dat ie enorm in de problemen zit. Maandag melden bij politiebureau Meer & Vaart. Hij vraagt zich af hoe hij dat met school moet doen. Vader mag er absoluut niet achterkomen. Alleen al de gedachte hieraan bezorgt hem hartkloppingen. Als Nourredines euforie wat geluwd is, stappen de twee op de scooter en rijden verder naar het Slotervaartziekenhuis.

Nadat Nourredine hem voor de ingang van het ziekenhuis heeft afgezet en uit het zicht is verdwenen, neemt Rachid het grijze gebouw in zich op. Voor de entree staan tussen de struiken en bloembakken in een paar bankjes. Hij gaat zitten op een afgelegen plek en legt zijn hoofd in zijn handen. Wat een ellende, hoe is hij hier toch in verzeild geraakt. Hij snakt naar rust in zijn hoofd. Alles op een rijtje zetten en oplossingen bedenken. Als hij opkijkt, ziet hij haar. In de stroom van spijkerbroeken en witte doktersjassen valt haar obscure gedaante op. “Khadija”, hij slikt. Wanneer de schim de ingang nadert en Rachid op het bankje lokaliseert, houdt ze haar pas in. Ze twijfelt om naar hem toe te gaan. Toch staat ze een paar seconden later voor zijn neus. ‘Assalamou alaikoum’ zegt een zangerige stem en ze gaat naast Rachid zitten. Het duurt even voordat Rachid haar schichtig aankijkt. De alles verhullende niqaab die ze draagt heeft een afschrikwekkend effect. ‘Hoe is het met je opa’ vraagt hij. Khadija, de tot de islam bekeerde kleindochter van mijnheer De Boer, kijkt hem aan. Haar helder blauwe ogen steken af tegen haar bijna doorzichtige gelaat en het zwart van haar gezichtssluijer. ‘Ach, hij leeft nog, hemdulilah’, verzucht ze.

‘De politie denkt dat ik het geld heb gestolen.’ Rachids blik is ernstig als hij haar recht aankijkt. Hij heeft zijn lichaam haar kant opgedraaid, maar Khadija blijft stoïcijns voor zich uitkijken. Geëmotioneerd komt er een stroom van woorden op gang, ‘besef je wel wat ik zeg, verdomme.’ Met kracht pakt hij haar gezicht in zijn handen en brengt zijn hoofd dicht tot het hare. Van schrik zijn haar pupillen verwijd, maar dat weerhoudt hem niet verder te gaan. ‘Stop dat geld van je opa terug in de kluis!’ Dan rukt zij haar hoofd hardhandig uit zijn greep door haar hele bovenlichaam met kracht naar achteren te gooien. ‘Raak me niet aan’, sist ze met trillende lippen. ‘Hoe denk je dat ik dat in vredesnaam moet doen? Mijn huwelijk met Hamid is ervan betaald, de explosieven zijn er van gekocht, denk toch na’ Khadija staat nu voor Rachid. Hij komt met een ruk omhoog en slaat zijn handen voor zijn ogen. Flarden van de dag waarop Hamid hem meenam naar haar studentenflat in Uilenstede schieten door zijn hoofd. De islamitische schriftgeleerde, een vaag figuur uit Syrië, had hen daar als “broeders en zusters” indringend en streng toegesproken. Met afgrijzen was hij getuige geweest van het tekenen van de islamitische huwelijksakte tussen Hamid en Khadija. Zonder medeweten van

zijn of haar ouders. Rachid was geschokt door de gedaanteverwisseling van Hamid die gevoelsmatig steeds verder van hem afdreef. En dan, de bom. Hoe kan ik die nu vergeten, snuift hij cynisch. Hij heeft zin om haar beet te pakken en door elkaar te schudden. Met opgeheven vinger en furieuze blik staart hij haar aan. 'Bij Allah, ik zweer het je dat ik de dag vervloek dat jij mijn broers leven inkwam.' Zijn bibberende stem stekt als hij het effect van zijn woorden ziet. Alsof er met kracht een stomp in haar onderbuik is gegeven, tuimelt ze half achterover tegen een oude eik aan. Zonder haar ogen te sluiten en van hem af te wenden, ziet hij haar gezicht van pijn vertrekken. Uit haar mond is slechts een zacht piepend geluid te horen. Rachid loopt naar haar toe en fluistert haar bijna smekend toe 'ik mis hem Khadija, ik mis mijn broer' waarna hij haar onder haar oksels vastgrijpt en omhoog hijst. Half leunend tegen de boom blijft Khadija staan, haar rechterhand rust op haar buik. Binnensmonds mompelt ze drie woorden die Rachids leven verder op zijn kop zullen zetten. 'Ik ben zwanger.'

Bewegingloos kijkt hij haar aan. De woede die hem een moment geleden nog verblindde is niet verdwenen maar verstomd. Alsof er een dikke deken overheen is gegooid en het geschreeuw eronder opeens zacht gemurmelt lijkt. Hij keert terug naar het bankje en ploft neer. Ongelooflijk, eerst een illegaal huwelijk en nu ook nog eens een kind. Lichtjes schudt hij zijn hoofd heen en weer, alsof er water in zijn oren zit. 'Dus, jij krijgt een kind van Hamid'. Hij spreekt de woorden haperend uit. 'Tsss...'. Als hij haar kant opkijkt haast Khadija zich naar hem toe. Ze knielt naast hem neer en legt beide handen op zijn knieën. Haar gezicht recht voor het zijne. 'Is het geen wonder?' Haar stem klinkt zacht. 'Ik ben al zes maanden ver'. Speeksel druipt langs zijn kin. Hij is zo met stomheid geslagen dat hij vergeet te slikken. De sluier die tot haar enkels reikt heeft het zicht op haar lichaamsvorm ontnomen. Khadija raadt zijn gedachte en drukt met beide handen op haar buik. Alsof ze een opgeblazen skippybal omklemd ziet hij overduidelijk het bewijs van een verre zwangerschap. 'Heb je het aan iemand verteld?' Ontkennend schudt ze haar hoofd. 'Nee, alleen Sheik El Housseini weet het'. Een koude rilling trekt over zijn rug bij de gedachte aan de bebaarde geleerde. Hamid verafgoodde de Syriër en las op zijn aanwijzing boeken die Hamid thuis zorgvuldig voor zijn ouders verstopte. Rachid gorgelt een stuk slijm op en spuugt het drab uit. 'En nu?' Zijn toon is demonstratief. Zijn blik neerbuigend. Voordat Khadija kan antwoorden confronteert hij haar opnieuw. 'Waar ga je wonen, heb je daar al over nagedacht? Nee natuurlijk niet want jij propt je kop vol met die onzin van Sheikh El Weet Ik Veel. En weet je wat nog veel erger is, dat je niet alleen mijn broer heb gek gemaakt maar dat je mij ook voor lul zet. Stomme trut ! En die krijgt een kind!' Hij kan haar aanwezigheid niet meer verdragen. Opgefokt staat hij op en loopt van haar weg. Zij komt traag omhoog en roept zijn naam, maar hij reageert niet. Met gehaaste passen laat hij Khadija en het ziekenhuis achter zich.

Binnensmonds vloekend loopt Rachid naar de dichtstbijzijnde bushalte. Dom wicht, zwanger van een dooie. Wie gaat het zijn ouders vertellen ? Hij toch écht niet. In de bus is geen zitplek meer dus staat hij noodgedwongen dicht tegen een oudere dame aan. De vrouw werpt hem een wantrouwende blik toe en blijft hem provocerend aankijken. 'Is er wat', klinkt defensief uit zijn mond. Met een ruk draait ze haar hoofd om en zoekt naarstig naar een zielsverwant waar ze haar ei kwijt kan. Kennelijk heeft ze die gevonden in de dame die schuin voor haar zit. 'Schorem is het, hou je tas maar goed vast hoor ! Nee, mij pakken ze niet, moeten ze maar in eigen land flikken, opzouten ermee'. Met overduidelijk Amsterdams accent gutsen de woorden haar keelgat uit. Ook dat nog. Rachid bedenkt zich geen twee keer, drukt op het stopknopje en wurmt zich achter vochtige jassen langs naar de uitgang. Hij weet dat de vrouw hem na zal kijken maar hij heeft geen zin in onnodige toestanden en verlaat de bus.

Buiten slaat de wind hem verkoelend in het gezicht. Het is niet ver lopen naar zijn huis en op de hoek bij de Turkse groentezaak ziet hij zijn moeder staan. Half voorover gebogen staat zij tomaten te keuren. Iedere vrucht wordt aan een grondige inspectie onderworpen. Een enkele gooit ze weer terug in het krat en anderen verdwijnen in het plastic tasje wat aan haar arm bungelt. Wanneer Rachid op een paar meter afstand van haar staat, licht haar gezicht op. ‘Rachid, habibi’. Een vluchtige omhelzing. Hij snuift haar poederige geur op. Hij neemt de tassen van haar over en zij vult ze met meer. Rachid vraagt zich af hoe zij het zou vinden om opeens oma te zijn. Misschien wel leuk bedenkt hij zich ineens. Hij weet dat zijn moeder gek is op kinderen. De voorstelling van zijn moeder met een kleine brabbelende baby op de arm is op zich niet vreemd. Nu hij er toch zo over nadenkt, het zou haar ook wel uit haar verdriet kunnen halen. Dat hij daar niet eerder aan heeft gedacht. Een kind van Hamid is ook een beetje een stuk van Hamid zelf. Opeens klaart de onweersbui in zijn hoofd op. Hoe had Khadija het ook alweer gezegd, ‘is het geen wonder’? Ja, inderdaad, ze heeft gelijk. Op zijn gezicht verschijnt een gelukzalige lach die ook zijn moeder niet ontgaat. Ze kijkt hem vertederd aan en duwt hem een komkommer in de hand, ‘yallah, afrekenen’ en ze lopen samen naar de kassa.

5

Zondag was hij thuisgebleven. Ter voorbereiding op zijn gesprek met de politie had hij diverse scenario’s bedacht, om uiteindelijk voor de meest simpele versie te kiezen. Hij is vastbesloten om de waarheid te vertellen. Eerst aan de politie, dan aan zijn ouders. Nadat hij zijn wekker extra vroeg had gezet staat hij in de vroege maandagochtend met obsessieve precisie zijn blouse te strijken. Hij wil een goede indruk maken. In het weekend was hij tot de conclusie gekomen dat het kind van Hamid “een teken van boven” is. Hamid heeft de oplossing eigenhandig naar hen toe gezonden. In Rachids beleving is het enige obstakel “Khadija”, maar daar zal hij korte metten mee maken. The truth, the whole truth en nothing but the truth. Klaar. Hij bekijkt zichzelf in de spiegel. Gladgeschoren, wit gestreken overhemd en zwarte jeans. Het valt hem nu pas op dat er donkere kringen onder zijn ogen zitten. Dat trekt straks wel weg in de buitenlucht, denkt ie. Het huis is nog in diepe rust als hij zijn leren jack aantrekt en een nieuwe dag tegemoet gaat.

In de wachtruimte van Bureau Meer en Vaart zit een zwerver onderuitgezakt op een bankje. Hij stinkt. Rachid herkent de geur van alcohol maar daaromheen hangt een lucht die het meest wegheeft van een verstopt riool. De man zijn haar is lang, grijzig en in knopen verstrengeld. In zijn baardhaar zijn opgedroogde etensresten zichtbaar. Of is het misschien braaksel? Rachid wendt zijn blik af. Het meisje achter de balie zou aan brigadier Bos doorgeven dat hij er is. Ze houdt haar hand nonchalant voor haar gezicht. Rachid ziet dat ze om de zoveel seconden haar neus tegen haar pols aandrukt. Hij bedenkt dat ze daar vanmorgen een sensueel luchtje op heeft gespoten. Wanneer de deur van het vertrek plots opengaat en de mollige agent voor hem staat, is Rachid opgelucht dat hij het stinkende vertrek kan verlaten. De agent groet Rachid met een knik in zijn richting en roept met dichtgeknepen neus naar het meisje achter de balie dat ze een raam moet opendoen. Rachid volgt de brigadier naar een verhoorruimte. Er staat een klein bureau met daarop een Dell computer en aan weerszijden twee stoelen. De agent gaat achter de PC zitten en gebaart Rachid op de stoel voor hem plaats te nemen. Rachid drukt zijn rug recht tegen de leuning en laat zijn handen losjes op zijn knieën rusten. Dit mag niet mislukken. Hij houdt zichzelf voor dat hem niets te verwijten valt. Laat je niet opfokken, wees beleefd en eerlijk. Rachid blijft zichzelf toespreken om zo te voorkomen dat Hamids stem boven komt drijven. De agent zet de computer aan, leunt achterover op zijn stoel en neemt Rachid in zich op. ‘Zo mijnheer Bakouri. Ben je een

beetje afgekoeld dit weekend ?' Rachid kijkt de man verlegen aan en antwoordt hees 'ja mijnheer'. De brigadier knikt tevreden. 'Je gedrag van afgelopen vrijdag verraste me'. Rachid blijft de agent aankijken en hoort zwijgend aan wat de man te zeggen heeft. 'Kijk, als buurtregisseur in Slotervaart ken ik mijn jongens wel. Jij hoort daar niet bij, sterker nog, voor het verpleegtehuis wist ik niet eens van jouw bestaan af. Dan vindt er een diefstal plaats, kom jij als één van de mogelijke verdachten in beeld en zie ik je een dag later rijden met een mij wel heel bekend heerschap, namelijk Nourredine Ben Salah, die dit bureau al menig keer van binnen heeft gezien. Vervolgens blaf je me af en presteer je het om een ambtenaar in functie te beledigen.' De agent stopt hij zijn handen in zijn broekzakken. Zijn ogen nodigen een reactie uit. Rachid inhaleert diep en begint hakkend aan zijn verhaal.

Robert Bos, de buurtregisseur, heeft voor de zoveelste keer tijdens het verhaal van Rachid de kamer verlaten. Eerst om een kan koffie en een asbak te halen, daarna om gemompelde redenen die Rachid niet heeft verstaan. Rachid is geen prater maar zonder al te veel horten en stoten gooit hij zijn verhaal eruit. Het irriteert hem alleen dat de agent zo vaak zijn woorden met verbazing herhaalt en meerdere keren hetzelfde vraagt. Ook ligt er nu een bandrecorder op tafel die Bos tijdens het gesprek ergens vandaan heeft getoverd. De agent schrijft niets meer op, hij luistert alleen maar. Was ie nou plassen? Rachid voelt dat zijn blaas op knappen staat en hij neemt zich voor om als de agent terug is, te vragen of hij even naar het toilet mag. De klok aan de muur geeft half elf aan. Op dit moment zou hij eigenlijk bij Van Tellingen in de klas moeten zitten. Het thema van de maatschappijleer lessen is "verkiezingen". Vandaag zouden ze een soort Lagerhuisdebat organiseren. Rachid weet zeker dat Van Tellingen een vinkje achter zijn naam zet; afwezig. Daar zal hij voor op het matje worden geroepen. Maar dat maakt hem niets uit. Vannacht had hij gedroomd hoe blij zijn ouders zouden zijn met Hamids nazaat. Nu Hamid er niet meer is staat er toch een kamer leeg. Rachid had al helemaal uitgedacht dat hij dan het kinderbedje van Nourredines jonge broertje te leen zou vragen. In de Praxis wil hij van dat van dat berenbehang kopen. Hij verheugt zich nu al op de verantwoordelijke rol die hij op zich zal nemen. Een leermeester en beschermheilige. Hij zal voor dat kereltje de grote broer zijn zoals Hamid voor hem was. Hij twijfelt er niet aan, het wordt zeker een jongetje.

Achter zich hoort Rachid de deur opengaan. Opeens is de kleine kamer gevuld met mensen. Rachid ziet hoe Bos met bezweet gezicht een pak papier op bureau neerlegt en ondertussen druk pratend is met de andere aanwezigen. Snel kijkt Rachid de kamer rond. Hij telt naast Bos nog drie mannen en een jonge vrouw. Onthutst door de plotse verandering, bekruipt hem een onheilspellend gevoel. Er wordt door elkaar heen gepraat en hij ziet hoe blikken hem nieuwsgierig aftasten. De rustige brigadier Bos van een uur geleden maakt een gestreste indruk. Zijn lichtblauwe overhemd verhult donkere zweetplekken onder zijn oksels. Niemand zegt iets tegen Rachid. Zenuwachtig kauwt hij op de binnenkant van zijn onderlip. Wat gebeurt er toch? Wat doen al die mensen hier? Uiteindelijk maant Robert Bos de mensen tot stilte en krijgt Rachid de onverdeelde aandacht. Hij ziet de koppen zijn kant opkijken. De taxerende blikken maken hem onzeker. Met krachtige stem stelt de agent hem voor aan de overige aanwezigen. Er wordt geknikt maar het gaat Rachid te snel. Namen worden genoemd maar het enige wat bij hem blijft hangen is "AIVD". Dat is toch de Nederlandse C.I.A.?, denkt ie geschrokken. De jonge vrouw met opvallende bril reikt hem haar hand toe. Ze stelt zich voor als Officier van Justitie. Rachid durft haar niet aan te kijken. Warm vocht stroomt langs zijn broekspijpen. Hij voelt hoe het tralies voor zijn ogen neergaat.

Hij wil vluchten. Weg van hier. Weg van alles om hem heen. De gebeurtenissen van de afgelopen maanden trekken in sneltreinvaart aan hem voorbij. Hamid die bij geen enkel ziekenhuis een stageplek kon vinden. De gekwetste trots van zijn ouders. Sheikh El Housseini

en het huwelijk tussen Hamid en Khadija. De ontgroening voor de studentenvereniging in de Ardennen die Hamid fataal werd. Verdriet en onmacht. Hulploosheid en woede. Wraak en twijfel. Gemiste kansen. Ontnomen kansen. Hoop en teleurstelling. Stigma en de vicieuze cirkel. Allochtoon en autochtoon. Nederland. Marokko. Baby en bom.

6

Hoe tolerant is Nederland? Het antwoord bevindt zich in de Schaduwzijde.